עין יעקב (מאת שמואל צבי גליק) — ביצה

ביצה (דף ד) אושפזיכניה דרב פפא ואמרי לה ההוא גברא דאתא לקמיה דרב פפא הוו ליה הנך ביצים משבת ליו"ט אתא לקמיה א"ל מהו למיכלינהו למחר א"ל זיל האידנא ותא למחר דרב לא מוקים אמורא עלויה מיומא טבא לחבריה משום שכרות כי אתא למחר א"ל איכו השתא אישתלאי ואמרי לך רב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן [הא] אמר רבא הלכתא כוותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא:

(דף טו ע"ב) תנו רבנן מעשה ברבי אליעזר שהיה יושב ודורש כל היום כולו בהלכות יום טוב יצתה כת ראשונה אמר הללו בעלי פטסין. כת שניה אמר הללו בעלי חביות. כת שלישית אמר הללו בעלי כדין. יצתה כת רכיעית אמר הללו בעלי לגינין. כת חמישית אמר הללו בעלי כוסות. התחילו כת ששית לצאת אמר הללו בעלי מארה נתן עיניו בתלמידים התחילו פניהם משתנין אמר להם בני לא לכם אני אומר אלא להללו שיצאו שמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה. בשעת פטירתן אמר להם (נחמיה ח י) לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדוננו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם:

אמר מר שמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה והא שמחת יו"ט מצוה היא. רבי אליעזר לטעמיה דאמר שמחת יום טוב רשות דתניא רבי אליעזר אומר אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה רבי יהושע אומר חלקוהו חציו לה' וחציו לכם אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו כתוב אחד אומר (דברים טז ח) עצרת לה' אלהיך וכתוב אחד אומר (במדבר כט לה) עצרת תהיה לכם הא כיצד רבי אליעזר סבר או כולו לה' או כולו לכם ורבי יהושע סבר חלקוהו חציו לה' וחציו לכם מאי לאין נכון לו ארי"ח למי שלא הניח עירובי תבשילין אבל מי שהיה לו להניח ולא הניח פושע הוא. מאי כי חדות ה' היא מעוזכם אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר ברבי שמעון אמר להו הקדוש ברוך הוא לישראל בני לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע:

תני רב חלפתא אחוה דרבנאי חוזנאה (דף טז) כל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה ועד יום הכפורים חוץ מהוצאת שבתות והוצאת יום טוב והוצאת בניו לתלמוד תורה שאם פוחת פוחתין לו ואם מוסיף מוסיפין לו. אמר רבי אבהו מאי קראה (תהלים פא ד) תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו איזהו חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ראש השנה וכתיב (שם) כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב מאי משמע דהאי חק לישנא דמזוני הוא דכתיב (בראשית מז כב) ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה. מר זוטרא אמר מהכא (משלי ל ח) הטריפני לחם חקי. תניא אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אומר זו לשבת מצא אחרת נאה הימנה מניח את השניה ואוכל את הראשונה אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה בו שכל מעשיו היו לשם שמים שנאמר (תהלים סח כ) ברוך ה' יום יום, תניא נמי הכי בית שמאי אומרים מחד שביך לשבתיך ובית הלל אומרים ברוך ה' יום יום:

אמר רב חמא בר"ח הנותן מתנה לחבירו אין צריך להודיע שנאמר (שמות לד כט) ומשה לא ידע כי קרן עור פניו וכו':

מיתבי (שם לא יג) לדעת כי אני ה' מקדישכם, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, משה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיע אותם. מכאן אמר רבי שמעון בן גמליאל הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו. לא קשיא הא במתנה דעבידא לאגלויי הא במתנה דלא עבידא לאגלויי. שבת נמי מתנה דעבידא לאגלויי, מתן שכרה לא עבידא לאגלויי:

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי כל מצוה שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל נתן להם בפרהסיא חוץ משבת שנתן להם בצנעא שנאמר (שם לא יז) ביני ובין בני ישראל. אי הכי לא ליענשו עובדי כוכבים עליה. שבת אודעינהו מתן שכרה לא אודעינהו. ואי בעית אימא מתן שכרה נמי אודעינהו נשמה יתירה לא אודעינהו (ועיין ברמב"ן בחומש)

דאמר רבי שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקדוש ברוך הוא באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו שנאמר (שמות לא יז) שבת וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש:

(שם ע"ב) ההוא סמיא דהוה מסדר מתניתא קמיה דמר שמואל חזייה דהוה עציב א"ל אמאי עציבת א"ל דלא אותיבי עירובי תבשילין א"ל סמוך אדידי לשנה חזייה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציבת א"ל דלא אותיבי עירובי תבשילין אמר ליה פושע את לכולי עלמא שרי ולדידך אסור:

(דף כא) בעא מיניה רב אויא סבא מרב הונא בהמה חציה של עכו"ם וחציה של ישראל מהו לשחטה ביום טוב א"ל מותר א"ל וכי מה בין זה לנדרים ונדבות א"ל עורבא פרח כי נפק א"ל רבה בריה לאו היינו רב אויא סבא דמשתבח ליה מר בגויה דגברא רבה הוא א"ל ומה אעביד ליה אני היום (שיר ב ה) סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים ובעא מינאי מלתא דבעיא טעמא:

מעשה בשמעון התימני שלא בא אמש בשחרית מצאו יהודה בן בבא א"ל מפני מה לא באת אמש לב"ה א"ל בלשת באה לעירנו ובקשה לחטוף את כל העיר ושחטנו להם עגל והאכלנום ופטרנום לשלום א"ל תמה אני אם לא יצא שכרכם בהפסדכם שהרי אמרה תורה לכם ולא לעכו"ם:

(דף כג) למימרא דרבי אליעזר בן עזריה חדא פרה הויא ליה והאמר רב ואמרי לה אמר רבי יהודה אמר רב תליסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אליעזר בן עזריה מעדריה כל שתא ושתא תנא לא שלו היתה אלא שכנתו היתה ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו:

(דף כד ע"ב) אמר רב לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת דאנא ולוי הוינן קמיה דרבי כי אמרה להא שמעתתא באורתא אמר מותרין באכילה בצפרא אמר מותרין לקבל, אנא דהואי בי מדרשא הדרי בי, לוי דלא הוי במדרשא לא הדר ביה:

(דף כה ע"ב) תניא לא יאכל אדם שום ובצל מראשו אלא מעליו ואם אכל הרי זה רעבתן כיוצא בו לא ישתה אדם כוסו בבת אחת ואם שתה הרי זה גרגרן. תנו רבנן השותה כוסו בבת אחת הרי זה גרגרן שנים דרך ארץ שלשה מגסי הרוח:

תנא משמיה דרבי מאיר מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שעזין הן שנאמר (דברים לג ב) מימינו אש דת למו ותנא דבי רבי ישמעאל מימינו אש דת למו ראוין הללו ליתן להם דת של אש א"ד דתיהם של אלו אש שאלמלי לא נתנה תורה לישראל אין כל בריה יכולה לעמוד בפניהם היינו דאמר רבי שמעון בן לקיש שלשה עזין הן ישראל באומות. כלב בחיות. תרנגול בעופות. במתניתא תנא אף עז בבהמה דקה וי"ש אף צלף באילנות:

(דף כט) משנה אומר אדם לחנוני מלא לי כלי זה אבל במדה רבי יהודה אומר אם היה (ב)כלי של מדה לא ימלאנו מעשה באבא שאול בן בטנית שהיה ממלא את מדותיו מערב יום טוב ונותנן ללקוחות ביום טוב אבא שאול אומר אף במועד היה עושה כן משום בירורי המדות וחכמים אומרים אף בחול עושין כן מפני המדות: גמרא תנא אף במועד עושה כן מפני בטול המדרש. תנו רבנן הוא כינס ש' גרבי יין מן בירורי המדות וחברו כונס ש' גרבי שמן מן מיצוי המדות והביאום לפני הגזברים בירושלים אמרו להם אין אתם זקוקים לכך אמרו להם אף אנו אין רצוננו בכך אמרו להם הואיל והחמרתם על עצמכם לכו ועשו בהן צרכי רבים דתניא גזל ואינו יודע ממי גזל ילך ויעשה מהן צרכי רבים. מאי היא א"ר חסדא בורות שיחין ומערות:

(דף לב ע"א) ואמר רבי נתן בר אבא אמר רב כל המצפה לשלחן חברו עולם חשך בעדו שנאמר (איוב טו כג) נודד הוא ללחם איה ידע כי נכון בידו יום חשך רב חסדא אמר אף חייו אינן חיים תנו רבנן ג' חייהם אינן חיים אלו הן המצפה לשלחן חברו ומי שאשתו מושלת עליו ומי שיסורין מושלין בגופו:

סליק מסכת ביצה.